

זה בני ואלמדה

גליון
מיוחד
חנוכה תשפ"ו

אוצרות דעת, נטפי חיוזוק ופרקי הדרכה מלווקטים מאוצר שיעוריו של הגה"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

'פוחת והולך' או 'מוסיף והולך'??

מימי החנוכה – לכל השנה!

אור הנרות בימי החנוכה – לחיוזוק עבודת ה' בכל השנה כולה!

אומר ה'באר משה': וכמו כן בעלות האדם אל הקדושה גם עתה בזמן הזה, בכדי שלא יבוא לו קטרוג ובלבול הדעת מהסטרא אחרא, נתנו לו בית שמאי עצה, שיהיה ג"כ פוחת והולך. ולפי מהלך זה נמצא גם לענינו. אפשר להסתכל על הנרות שאנו מדליקים, כאילו עושים זאת לסטרא אחרא. זה לא ממש ככה, אבל הפירוש הוא כזה: מדוע אתה פוחת והולך? אתה עובד את ה' באופן כזה שאתה יודע שכאשר אתה מניח קצת לנפשך... נניח שהאדם התרגל לשמוע מוזיקה וזה גוזל ממנו את זמנו ואת נפשו ואין זה מוביל אותו לדברים טובים, והוא יודע שאם יתנתק לגמרי, יחזור וירדף לזה שוב ושוב. כוונה אנו מביאים דוגמה שאינה של עבירה. אף שהאמת שגם כאשר מדובר בהרגל עבירה, צריך ללכת לאט, כי הרי צריך להגיע אל התכלית, וכבר למדנו על זה בכמה שיעורים. אבל בדברים שאינם עבירה ממש, זה פשוט וברור. כשאתה נותן משום שאתה רוצה לעבוד את ה' ואתה הולך במהלך של פחות והולך, זהו הדרך שאתה מסיר את הקטרוג ומגיע אל הקב"ה!

תפסת מרובה בחינוך לא תפסת

אפשר לראות זאת גם בחינוך. נניח שהילד רוצה איזה דבר ואומר: 'לכולם יש את זה'. אצל כל ילד הדבר הזה קיים. ילד, ילדה, יותר מבוגר, יותר צעיר, בחור. הוא רוצה לנסוע לאן שהוא, הוא רוצה לאכול משהו, הוא רוצה ללכת... כל מין מציאות... זה יכול להיות בלבוש, או בכל תחום וענין. כשהאב מחנך את הילד ורוצה שייפטר מן הרע ולא ירוץ אחרי מה שכולם רצים, אם הוא הולך עד הסוף, אין הוא עובד את ה', כי הצד שכנגד מתחזק - 'אבי אינו מבין אותי, אמי אינה מבינה אותי...' ואז הוא מתנתק ועושה מה שעולה על רוחו. אומר הרבי מקאזניץ דבר נפלא: בינתיים אני נותן לו, אבל התכלית בנתינה היא,

הוא בענין מי שרגיל לדבר דברים בטלים, או בענין מי שאדוק ב'נייעס' או טכנולוגיה וכדומה, שאומרים לו: תתחיל להתנזר לאט לאט. בחר לך שעה אחת ביום. אולי קודם התפילה. קודם התפילה אין כלום. אם אתה רואה שאתה מצליח, תוסיף עוד שעה. תבין שאין לך ברירה. מצד אחד אתה חייב לבקר את היצר, ומצד שני, אתה חייב ללכת לאט לאט!

לתת קצת לסטרא אחרא

הוא מוסיף שם שזהו הטעם המובא בגמרא לשיטת בית שמאי - כנגד פרי החג. בני ישראל צריכים לעלות בימי החג מדרגה לדרגה עד שיגיעו לשמיני עצרת ויתייחדו עם הקב"ה, אולם המקטרגים בוודאי לא יניחו להם, כי כשהם רואים את גדלות היהודי ואת קרבתו אל ה', הם באים להילחם. נתנה התורה עצה להקריב בשבילם שבועים פרים בשבעת ימי החג, שבועים כנגד שבועים שרי האומות, ובה מניחים את דעתם ומשקיטים את ריבם, ולכן הפרים הולכים ומתמעטים, עד שבשמיני עצרת אין מקריבים בשבילם כלום, כי מיום ליום המקטרגים פוחתים והולכים.

כך הוא גם כשהאדם עובד על סור מרע. האדם הרי נלחם אז עם ההרגל, עם הסטרא אחרא, ולכן הוא חייב לתת לו קצת, כי אם לא יתן לו, הוא יתגבר עליו ויסבול ממנו פי כמה וכמה. זה מה שלומדים מפרי החג. ה'באר משה' מסביר כך: היות שהולכים לעשות עכשיו יחוד גמור עם הקב"ה, מוכרחים לתת לשרי האומות, וזה משקיט אותם. הן תראה שאף ביום כיפור נותנים לסטרא אחרא את השעיר לעזעזל. חייבים לתת לו. אבל נותנים לו כל פעם קצת פחות. פוחתים והולכים. מצד אחד נותנים לו, מצד שני פוחתים והולכים, ובזו הדרך הוא הולך ונעלם.

ידועה מחלוקת בית שמאי ובית הלל בענין נרות חנוכה אם 'פוחת והולך' או 'מוסיף והולך'. ומצאנו ביאור בזה בכמה מספרי החסידות. וכעת נלמד אותו מהספר 'באר משה' להרה"ק רבי משה מקאזניץ זיע"א.

א' ~

פוחת והולך

הוא מבאר טעם המחלוקת, כי הנה כשהאדם מתחיל לעבוד את ה', הוא רוצה לבקר את הרע מן העולם, ולכן הצד שכנגד מתעורר להלחם בו, ויעמוד השטן על ימינו לשטנו. ומה העצה? אומרים בית שמאי: 'פוחת והולך' - לאט לאט תבער את הקוצים מן הכרם, היינו את הרע שבתוכך, עד שהיצר הרע יתבטל וישתוק מדון ויתבטל הריב. אתה חייב לפעול לאט לאט, כי אם תבוא בפתע פתאום ובפעם אחת, הצד שכנגד יתגבר וינצח. אבל כשאתה פועל בהדרגה, אז אח"כ ממילא תעלה אל הקודש פנימה באין מוחה ומעכב בידך!

נדבר בשפתינו: אם האדם רוצה להיפטר מאיזה הרגל פסול, המהלך של בית שמאי הוא שיילחם עם יצרו וינגוס ממנו עוד ועוד עד שיבערו לגמרי. למשל, אם האדם רגיל להכניס לגופו הרבה סוכר, וזה מזיק לו, אומרים לו: 'תתחיל לאט לאט להתנזר מהסוכר. בהתחלה תכניס כפית אחת של סוכר לקפה שלך במקום שתיים, בהמשך תוריד מכפית לחצי כפית, וכן הלאה, עד שתפסיק לגמרי עם הסוכר ותהיה בריא ורענן'. וכן בענין העישון או בענין שאר המאכלים המזיקים. אומרים לאדם לפעול בהדרגה, וזה מה שנקרא פוחת והולך. על האדם להבין שנפשו עדיין רגילה לזה ולכן הוא לא יכול לקחתו ממנה בבת אחת, אבל מצד שני הוא חייב להתחיל למעט מזה. וכן

בזמן הזה

מתוך החיים: אפשר לראות זאת בחינוך. נניח שהילד רוצה איזה דבר ואומר: 'לכולם יש את זה'. אצל כל ילד הדבר הזה קיים. ילד, ילדה, יותר מבוגר, יותר צעיר, בחור. הוא רוצה לנסוע לאן שהוא, הוא רוצה לאכול משהו, הוא רוצה ללכת... כל מין מציאות... זה יכול להיות בלבוש, או בכל תחום וענין. כשהאב מחנך את הילד ורוצה שייפטר מן הרע ולא ירוץ אחרי מה שכולם רצים, אם הוא הולך עד הסוף, אין הוא עובד את ה', כי הצד שכנגד מתחזק - 'אבי אינו מבין אותי, אמי אינה מבינה אותי...' ואז הוא מתנתק ועושה מה שעולה על רוחו.

הבנה לחיים: אומר הרבי מקאזניץ דבר נפלא: בינתיים אני נותן לו, אבל התכלית בנתינה היא, שעם הזמן יפחת וילך. כשאתה נותן קצת עם התכלית להיות פוחת והולך, אתה עובד אז את ה'. זהו פרי החג, זהו שיטת בית שמאי 'פוחת והולך', זהו מהלך בעבודת ה' למתחיל - לאט לאט!

שעם הזמן יפחת וילך. כשאתה נותן קצת עם התכלית להיות פוחת והולך, אתה עובד אז את ה'. זהו פרי החג, זהו שיטת בית שמאי, זהו מהלך בעבודת ה' למתחיל, וידוע דברי האור החיים הק' בפרשת שופטים על הפסוק "כי תצא למלחמה על עיר וקראת אליה לשלום", שכאשר הולכים במלחמה עם היצר, חייבים ליתן לו קצת כדי שהמלחמה תצליח. אחרת, הוא רק מתחזק.

אפשר לראות זאת אפילו בדו שיח בין שני אנשים, אם אחד אומר לשני: 'אינך צודק בשום דבר שאמרת. אינך יודע מה אתה מדבר. אתה מדבר שטויות' - השני אומר לעצמו במוחו: 'בסדר, אתה המשוגע כאן. טוב, סיימת לדבר? לך מכאן'. וכך שניהם מסתכלים זה על זה - 'אתה לא מבין אותי ואני לא מבין אותך, לך-לך לחיים ארוכים ולשלום'. הבעיה היא רק כשהם שנים שצריכים להמשיך להיות בקשר, כמו אב ובן, איש ואשה, עובד ובעל הבית, וכן הלאה, כי אז נעשה ביניהם נתק שמתרחב והולך. כך הגמרא אומרת בסנהדרין (א, ט) שאם משאירים מחלוקת, החור רק הולך ונתרחב.

הדרך להשפיע על השני, היא רק כאשר אחד מקשיב לשני ואומר: 'פשיש'. אתה אומר דברים כל-כך נכונים, דברים של טעם, הפלא ופלא, לא חשבת מזה'. וכעבור כמה כמה רגעים, הוא אומר לו: 'דך חשבת שאולי אפשר להוסיף לזה...' זה מה שנקרא שיח. ככה זה נבנה. זה דבר אמיתי, לא משחק, כי תמיד יש איזה דבר שלוחץ על פלוני והוא דבר אמת. זה מה שנקרא שתמיד צריך לתת קצת לצד השני.

אף כאן, עם הסטרא אחרא מתנהל מלחמה. אם אתה אומר: אין כלום. נגמר. זה לא עובד. אתה צריך ללכת לאט לאט, וכך אפשר להיפטר מהיצר הרע!

ב' מוסיף והולך

זהו שיטת בית שמאי. אך בית הלל אומרים: מוסיף והולך בגודל הקדושה לעלות יותר ויותר, ואל יתן דעתו כלל על הקטרוג מסטרא אחרא. 'עזוב! אל תהיה עסוק בו'. וממילא יתברר ויתבטל בהיותו עולה אל הקדושה באמיתות כוונת לבו בכל יום יותר ויותר ויוספת פי המקטרוג. 'מעלין בקודש ולא מורידין'. הוא מוסיף בכל יום בעבודה, וממילא אין מורידין. ולכן אומרים על הניסים: 'מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים...' ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך' פירושו שכאשר הרע מתבטל, נתגדל ונתקדש שמו יתברך על-ידי זה, ונתרחב גבול הקדושה ומתבטל הסטרא אחרא, וממילא שם גדול וקדוש בעולמך.

והיינו שבית שמאי סוברים שהמהלך הוא לעסוק בסור מרע, ובית הלל אומרים שהמהלך הוא לעסוק בעשה טוב. עוד טוב, עוד טוב ועוד טוב, עד שהרע יתבטל. אף בית הלל מודים שצריך לסור מן הרע, אבל הם סוברים שזה יעשה על-ידי עשה טוב. עשה עוד קצת טוב ועוד קצת טוב, ותראה שהרע ייעלם.

בחזרה לדוגמה שהבאנו. יש לו לאדם הרגלים, אומר הוא לעצמו: 'מתי אני פונה אל ההרגלים? כשאין לי סבלנות או כשאני קצת שבור בלב'. על כן הוא הולך ועוסק בדברים טובים ומוסיף בתורה ותפילה וגמילות חסד, כל הדברים שנפשו נהנית מהם, ופתאום הוא אומר בהתפעלות: 'אתה יודע? בשלושה הימים האחרונים, בכלל לא הייתי עסוק בנייעס'. ואם הוא רואה שהוא נופל, הוא מוסיף עוד קצת טוב, ואם עדיין הוא נופל, הוא מוסיף עוד קצת טוב. בית הלל אומרים: 'תהיה מוסיף והולך, ובסוף תמצא את עצמך עם מנורה מלאה'. היכן התסרוק? לא יודע. נעלמה. הוא השתעשע בכל כך הרבה טוב, עד שהרע נתבטל!

שתי דרכים בדרכי הצדיקים

ובכן, שני המהלכים האלה, הם שתי הדרכים בעבודת ה'. הרי חייבים לקיים 'סור מרע' וחייבים לקיים 'עשה טוב'. השאלה היא איך עושים זאת. הרי כל אחד מאתנו רוצה להתחיל. כל אחד רוצה לעלות אל הקדושה. מהלך אחד הוא להתחיל עם הסדר. תתחיל עם סור מרע. ואף שקשה לסור מן הרע, לכן תלך לאט. אם תלך לאט, תראה שאתה יכול. המהלך השני הוא: אל תתעסק בזה. תהיה עסוק רק עם הטוב.

וידוע ששתי הדרכים האלה, הם שתי דרכים מרכזיות בדרכי החסידות. היו שדגלו יותר בדרך זו והיו שדגלו יותר בזו. עלינו לזכור שכאשר הצדיקים אומרים לנו שזהו הביאור במחלוקת בית שמאי ובית הלל, זה תורת אמת. הרבה פעמים אנשים מסתכלים על זה כעל רמז ודרש, ואז הם אומרים: מה זה קשור אלינו? מה זה קשור אל הדלקת הנרות? זה טוב בשביל ללמוד ספרי חסידות ולהיזכר ביסודות. הנה עוד מעט מגיעה פרשת ויחי ושם יש מהגה"ק משינאווא זיע"א שזה היה הוויכוח בין יעקב ויוסף על מי להניח יד ימין. על אפרים או על מנשה. יוסף סבר שצריך להתחיל עם סור מרע, ויעקב אמר לו: לא כן,

תהיה מוסיף והולך, ובסוף תמצא את עצמך עם מנורה מלאה

אלא צריך להתחיל בעשה טוב ועל-ידי כן יסור מן הרע. אומר האדם: כן, טוב ללמוד את היסודות. פעם לומדים אותם בפרשת ויחי, פעם לומדים אותם במחלוקת בית שמאי ובית הלל לגבי נרות חנוכה, וכשנגיע לפורים, נפרש ג"כ שזה היה מחלוקת מרדכי ואסתר. מסתכלים על זה כאילו אין זה שייך דווקא לחנוכה. אבל אין זה נכון, כי הצדיקים הם בעלי רוח הקודש, ולא סתם חיפשו לומר פירושים, אלא ראו את זה מפורש בפנים.

ובכן, הביאור פשוט. זה ברור שנתנו לנו מצוה שתסייע לנו לצאת מהבעיות שלנו. זה צריך להיות ברור אצלנו. כל מצוה ניתנה לאדם לטפל בבעיות שיש לו. וזהו שאמר הקב"ה: "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין". הרי אומר: מדוע הקב"ה נתן לך תורה? הוא נתנה לך דווקא בשביל הבעיות שיש לך. זה לא איזה דבר צדדי. יש לו סוד. הוא מדבר עם המטפל שלו שיש לו יצרים. וחוץ מזה הוא גם לומד תורה. לא-לא. זה הם לא שני דברים נפרדים. את התורה נתתי לך בשביל היצר הרע. אם תלמד תורה לשמה ותתפלל ותחזור בתשובה קודם הלימוד, תראה שהתורה תועיל לך להשתחרר מכבלי היצר.

כך הוא גם לגבי נרות החנוכה. נרות החנוכה הם אור המאיר למטה מעשרה, אור המאיר למי שהוא מתחיל ומתמודד עם בעיות. אומרים לו: בא נעזור לך, ניתן לך מצוה, תכין את עצמך למצוה, תהיה בשמחה בשעת קיומה, תתבונן, ואנו אומרים לך שזה יכול לעזור לך!

ד' אלו ואלו דברי אלוקים חיים

והרי זה אור נפלא מאוד. מצד אחד יש כאן מהלך נפלא של עשה טוב שמוביל לסור מרע. על זה אפשר להסתכל כעל המהלך יותר קל בנרות חנוכה. הפשט הוא כזה: האדם מתכופף. המנורה מלאה בזאת חנוכה, והוא הולך להתכופף למטה מעשרה ולהדליקה. חושב האדם: למה אני עסוק בלהדליק למטה? לכאורה עדיף שאנקה שם ונגמר הסיפור. על זה יש שיטת בית הלל שהלכה כמותם שאומרת: ככה באמת מנקים. בדיוק ככה מנקים. ובכן, תכונן שיש לך למטה מעשרה אצלך ואתה רוצה לנקות שם, וזוהי תפילתך לפני הדלקת הנרות: "כי אתה תאיר נרי, ה' אלוקי גיה חשכי". יש לך מצוה מעשית, ללכת ולהדליק ולהאיר שם. הלכה כבית הלל. מוסיפים והולכים. ואח"כ הלל והודאה. הוא מודה ומודה, עד שנעשה מלא אור. הוא מכניס אור של אמונה בתוך הלילות.

הרואה את הנרות

מצד שני, יש גם את המהלך של בית שמאי, כי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, והכל מונח בנרות החנוכה, גם שיטת בית שמאי.

הנה יש מהרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א דיבור נפלא. חז"ל אמרו שהרואה נר חנוכה, צריך לברך (שבת כג, א). חידוש הוא, כי בדרך כלל אין מברכים ברכת המצוות על הראיה, וכאן מברכים על הראיה. כך הוא בגמרא ונפסק להלכה. עוד הוא מדייק בנוסח 'אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד'. מה צורך יש להוסיף 'אלא לראותם בלבד'? מדוע אין מספיק לומר: 'אין לנו רשות להשתמש בהם'. אכן מדויק מזה שיש בזה עבודה מיוחדת של ראייה!

אמר מהרי"ד מבעלזא שהיונים ביקשו לגזול את הקדושה מ ישראל, ולכן נלחמו עם המילה ועם השבת, וביצרות יש שנלחמו גם עם טבילה. הם נלחמו בכל העננים השייכים למדת יוסף הצדיק, ועל-ידי מסירות נפשם של החשמונאים, התגברו עליהם. שמו"ן הוא ראשי תיבות: שבת, מילה, נדה. ונרות החנוכה מביאים כוח גדול לזכות להיות קדושים. אמר על כך מהרי"ד מבעלזא דבר נפלא: במשכן שילה שהיה בחלקו של יוסף, קדשי קדשים נאכלין לפניו מן הקלעים, וקדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה. פירוש: כל מי שיכול היה לראות משכן שילה, נתפס באותה קדושה, ויכול היה לאכול קדשים קלים. וסיבת הדבר, כי יוסף היה שמור בעיניו, אשר זהו הפירוש 'בן פורת על עין'. עין שלא רצתה לזון ולהינות מדבר שאינה שלה, תזכה ותאכל כמלוא עיניה, כדאיתא במדרש, ולכן אוכלים קדשים קלים במקום שאפשר לראות את המשכן.

מבאר הצדיק: כוח יש לנרות החנוכה שכאשר אתה מסתכל בהם, אתה זוכה להתקדש בקדושת יוסף הצדיק. דבר נפלא. לכן כתוב 'אלא לראותם בלבד', ולכן כשאתה רואה אותם, עליך לברך. וכך ראינו שיראי ה' היו תמיד מסתכלים בנרות. רוצים לטהר את העינים, רוצים לסלק דברים שאינם רואים שנתפסו בעינים. יש על זה מאמרים רבים מפורשים, ואנו הבאנו עכשיו רק אחד מהם.

ולענייננו, יש כאן סור מרע נפלא. יש כאן את החלק של עשה טוב, כפי שראינו לעיל, ויש כאן גם את החלק של סור מרע. יש לו לאדם השתוקקות גדולה להיפטר מדברים פסולים. זהו תפילתו ותשוקתו וחלק גדול הוא מהדלקת הנרות. מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל היא רק במה להשקיע יותר, לבית שמאי יש להשקיע יותר בסור מרע, ולבית הלל בעשה טוב, אבל שני המהלכים הם דרכים קדושים בעבודת ה'!

והרווחנו לדרכנו האורות הגנוזים בנרות חנוכה, שבכוחם להשפיע הן לסור מרע והן לעשה טוב!

מה מסמלים 'נרות החנוכה'?

נר מצוה, היינו שנדלקה לשם מצות נר חנוכה וכדי לפרסם שהקב"ה מנהל את העולם. מה זה פרסומי ניסא אם לא מלך על כל העולם כולו בכבודך. זה אותו דבר. 'אבל אני לא יכול לצוות אותך שבליל חנוכה תוציא רמקול מהחלון ותצעק: 'ה' הוא האלוקים ומולך על כל העולם כולו בכבודך'. זה מה שהיית רוצה לעשות. לא רע. יש לך כוונה טובה מאוד. הבעיה שאתה מצמצם את זה. חבל. אתה רק אומר: 'מלך על כל העולם כולו בכבודך'. איך מבקש כמו"כ: 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך'. אמרת את החצי הראשון. מה עם החצי השני? אני רוצה שגם תדליק נר, כי בנר קיים הכל!!'

בהשתוקקות כלפי מעלה גלום הרצון למסור את הנפש לה' ולהתקרב אליו יתברך. ובכן, 'לא די שתאמר 'מלך על כל העולם כולו בכבודך'. צריך גם שתדליק אש. אבל אחרי שאתה מדליק את האש, עשה טובה. התיישב ליד הנרות ואמור מזמורים. **תסביר מה גלום באש הזאת!** ובמזמורים האלה אתה צריך לבטא לכל הפחות מלכיות זכרונות ושופרות. בזכרונות **הרי מדברים על התשוקה הגדולה בינינו ובין הקב"ה** ברצוא ושוב. המסירות נפש שיש לו לאברהם למסור את בנו יחידו אשר אהב להקב"ה. האדם יודע שלנשמתו יש את זה, אבל היא כלואה, היא נמצאת בתוך הגוף שאין נותן לה לצאת החוצה. **יש בנשמת השתוקקות לעלות למעלה, ואני רוצה לתת ביטוי לתשוקתה, אני רוצה לדבר על זה ולשיר על זה.**

קרב קץ הישועה

חוץ מזה, כשהאור הנ"ל יורד לעולם, מתקיימת התכלית. הן על זה אנו מבקשים בראש השנה - 'ויידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו'. וכן אומרים קודם התקיעות - כל העמים תקעו כף. **אנו רוצים שהאומות יכירו שיש אלוקים בעולם, וזוהי תכליתו של היהודי. ככל הקב"ה מתגלה אצלו, כך הקליפה נופלת!**

כששרים 'מעוז צור ישועתי' על כל חלקיו, הרי אומרים בזעיר אנפין הפיוט של 'ברוך ד' יום יום'. עוברים על כל הגלויות, גלות אדום, וגלות יון וגלות פרס, ומבקשים מהקב"ה אחרי הכל: **'חשוף זרוע קדשך, שיתראה לנו ותבוא הישועה'**. הסבר הוא לנרות. זה עוד אחד מהדברים ששרים ואומרים כדי להסביר את הנרות. האדם אומר כך: **'הדלקנו נרות להאיר, וכעת נסביר. חלק מההשתוקקות שלנו לגאולה הוא שיתקיים 'ויידע כל פעול כי אתה פעלתו!'** אנו מבקשים: 'דחה אדמוני בצל צלמוני' - תדחה את אדום שיפלו בגיא צלמות. 'הקם לנו רועה שבעה' - שתביא לנו את שבעת הרועים ויחזור העולם להיות מלא אור!

זה יהיה מעילה בהקדש! אחרי כל הטעמים שאמרתי לך, עדיין אינך יודע כלום, אבל לכל הפחות אתה מבין שזה פועל מכל הכיוונים. הפירוש הוא שחזרה בתשובה והמלכת ה' חד הן, אבל איך אוכל לומר לך זאת? הרי אני חייב לומר לך שהם אותו דבר!

כולם הסברים

אכן ביהי רצון קודם הדלקת נר חנוכה שיסד **ה'בני יששכר'** אומרים: **'מלך על כל העולם כולו בכבודך'**. הולכים עם הענין הזה. **זה כולל הכל. זה כולל חזרה בתשובה, זה מבטא את מסירות נפשו של אברהם, זה המלכת ה'.** זה אורייתא, ישראל וקב"ה. זהו שופר. אבל אם האדם תוקע בשופר ואינו אומר פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, אינו מבין מה שהוא עושה בתקיעת השופר. פסוקי המלכיות זכרונות ושופרות, הם ההסבר לשופר. הפירוש הוא כזה: מצד אחד אתה חייב לתקוע בשופר כי אסור לך לצמצם את הביטול והתפילה לרבש"ע שיהיו באותיות בלבד, אך מצד שני כיון שבוודאי אינך מבין, עליך לומר גם את פסוקי המלכיות זכרונות ושופרות. ומטעם זה מוצאים שהשופר נמצא בכל אחד מאלה. הוא נמצא בשופרות, הוא נמצא בזכרונות גבי אילו של יצחק, ונמצא במלכיות כי על-ידי השופר ממליכים את ה', כי כולם הסברים הם לשופר.

הנר כולל הכול

אומר הרה"ק מאמשינאו שכך הוא לגבי הדלקת הנר. הלא זה גבוה מהכל, כפי שהצדיקים מסבירים שיש כלי ושמן ופתילה שהם כולם דברים מגושמים, ועליהם מדליקים 'אש' שהיא היסוד היותר רוחני מכל היסודות ונמשכת כלפי מעלה. 'אש' היא דבר עליון, בפרט כאשר היא

ב'אמרי קודש' מהרה"ק רבי יצחק מאמשינאו זי"ע. א מובא שהזמירות שאומרים אחר הדלקת הנרות, הם ביאור והסבר לנרות, כי אור הנרות גבוה מאוד ולא כל אחד זוכה ורואהו, ולכן אומרים את הזמירות האלה כדי להסבירם. ואמר שזה דומה למה שאומרים פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות שהם ביאור על התקיעות.

כולהו איתנהו בהו

הקב"ה אמר (ר"ה טז, א): "אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה - בשופר".

השופר, מאחר שהוא למעלה מן האותיות ובא ממקום עמוק, יש לו בתוכו הרבה טעמים שונים, להזכיר עקידת יצחק, להמליך את ה', לעורר ישנים מתרדמתם, וכן הלאה. פעמים הרבה כשלומדים תוספות עם תלמידים, יודעים שלא כדאי לומר: 'רבותי! יש לנו כאן שבעה מהלכים'. יש אנשים שעושים את זה, אבל אין לזה תועלת. לך עם מהלך אחד, תבין אותו, תתחבר אליו. אל תעמיס יותר מדי. אך כאן האדם מכין עצמו לתקיעת שופר ורואה במחזור עשרה טעמים שונים. הוא שואל: 'האם הם סתם חשבונות? אמור לי אם כן את הטעם העיקרי ויהיה לי יותר קל להתחבר!'

אך כאן מבואר שיש לכך סיבה. הסיבה היא כי באמת קשה לצמצם באותיות מה פועלים בתקיעת שופר, כי אין זה אמת. 'הן בדווקא נתתי לך עבודה כזו שאתה יכול לחזור על ידה בתשובה ממקום כה פנימי - צעקה לה', צעקה עמוקה ביותר אשר כל הגוונים קיימים בה. זו הרי הסיבה, שהשופר נבחר לכך, ואם כן מה אתה רוצה, שאגיד לך טעם אחד בלבד?! הלא

ההשתוקקות בחנוכה - למה?

יש ב'שפת אמת' (תרמ"א) שבאמת היה להם לבני ישראל בשעתם הרבה בעיות. הן מלחמה היתה להם עם היונים אשר רצו להשמידם. אך למעשה ההלל וההודאה והשמחה הן בעיקר על שזכו להדליק את המנורה, מדוע? כי עיקר כאבם היה על חסרון עבודת ה', וכיון שזה היה עיקר כאבם, היתה ישועתם ג"כ במה שזכו למצוא את פך השמן הטהור, כי כל המתאבל על ירושלים - זוכה ורואה בשמחתה. כשהאדם כואב על חסרון הקדושה - הוא זוכה לישועה בריבוי הקדושה, כי במה שהאדם משתוקק, בזה הוא נושע! ואף אנו הסיבה האמיתית שאנו כל-כך משתוקקים לגאולה השלימה היא מפני שאנו רוצים לעבוד את ה'. ברור שאנו רוצים שייפסק צער השכינה, אבל לא זהו העיקר. הסיבה העיקרית היא, שאנו עומדים ושואלים יום יום: מה יהיה עם הקדושה? מה יהיה עם הטהרה? מה יהיה עם השגה, עם תורה לשמה? וכשאנו מדליקים נר חנוכה, מתעוררת תשוקה זו. לכן כשהאדם מתפלל על הגאולה, יש בזה גם הגאולה הכללית וגם הגאולה הפרטית.

יש שאנו חושבים כשאומרים שכוונתנו לבקש גם על הגאולה הפרטית, שאומרים זאת בדרך דרש. איננו קולטים את היסוד האמור: כשאתה מדליק נר, הכל כלול בזה, אלא שלא היתה לי ברירה, והייתי מוכרח לצמצם הכל באותיות. ולכן כשאתה אומר את האותיות האלה ושר אותן ומכוון על גלותך הפרטית, אין פירוש של דבר שאתה מכוון בדרך דרש. אדרבא, אתה חוזר אל המקור של הנרות אשר שם הכל היה כלול ביחד, ורק מפני שמצמצמים באותיות, צריך לדבר בשפה אחת. בניגון הרי אפשר לכלול כל-כך הרבה, בפרט בניגון בלי מילים. אכן בניגון בלי מילים יש לפעמים שחוזרים לאותה בעיה של נרות חנוכה, ואז צריך לניגון עם מילים להסביר מה שיש בניגון. עכ"פ אפשר אז לכוון עוד ועוד באופן רחב!

הקב"ה איתך בכל מצב!!

מעשה

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארניסטייפל זיע"א נשא את בתו של ה'דברי חיים' מצאנז זיע"א, ושהה למשך תקופת מה אחר נישואיו אצל חותנו. בתום התקופה, נסע בחזרה לעיר מולדתו ובדרך עבר את העיר טאלנא ונכנס אל הרה"ק רבי דוד זיע"א שהיה אחי זקנו הרה"ק מטשערקאס זיע"א.

היה אז ליל ראשון דחנוכה, הרה"ק מטאלנא עמד והתכונן להדלקת הנר, ופתאום הסתובב לאחד מהחסידים שעמד מאחוריו ושאל: "איך אתה מדבר עם נוות ביתך? הן נמוכה היא ממך, ובכן, מה אתה עושה? אתה מתכופף אליה או שהיא עולה על הכסא?" וכיון שסיים את שאלתו, מיד הסתובב בחזרה ובירך על הדלקת הנר.

כולם תמחו לפשר הדבר, אך הרה"ק מהארניסטייפל שפך אור על התמיהה. הוא אמר: הצדיק בוודאי התכוון למה שאמר חז"ל (ב"מ נט, א): "איתתך גוצא גחין ותלחוש לה" - אם אשתך נמוכה, התכופף ודבר אליה. התכוון לומר שכאשר הקב"ה רוצה לדבר אתנו, אינו ממתיך שנעלה למעלה, אלא הוא כביכול מנמיך את עצמו ויורד לדרגת האדם ומדבר אתו לפי שפתו, והוא כדרך האם שמדברת עם בנה אשר מתאימה את שפתה וסגנונו דיבורה לגיל של הילד, כי המבוגר יכול לצמצם את עצמו לילד, והילד אין בכוחו להשכיל כמו המבוגר!

בטרם הדליק את הנר, רצה הצדיק שיבינו מה פשרו של דבר שאור החנוכה מאיר למטה מעשרה, והסביר הכוונה שהקב"ה מדבר עם האדם בשפתו וסגנונו לפי דרגתו. אם יש לו לאדם טמטום הלב ובגלל כן אינו מבין במשך השנה מה שמדברים אתו, הקב"ה שולח לו רמזים ואינו מבין... בסדר, אבל עדיין יש לו רמזים שיוכל להבין. יש רמזים שאף מי שאינו בבחינת חכימא - מבינם. אומר הקב"ה: 'בסדר, נדבר אתו בשפתו כדי שיבין'. בחנוכה הקב"ה מצמצם את התורה ואת הקשר עם האדם יותר מבכל השנה!

הבנה למעשה

הנה בספה"ק 'בית אהרן' על הפסוק: "ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחי ויט עד איש עדולמי ושמו חירה", אומר כך: יהודה הוא שם הו"ה עם אות דל"ת באמצע, כי יש לו להקב"ה כעין דל"ת שהוא נפתח ויורד אל האדם ומדבר אתו לפי דרגתו. הוא לוקח אורות גדולים ומביאם אל האדם. בזה הוא מפרש "משפיל גאים עדי ארץ". גאים הם אורות גבוהים, גבוה מעל גבוה. הקב"ה משפיל עדי ארץ באופן שגם האנשים הפשוטים יוכלו להיאחז בהם, וזאת כדי להגביה פסלים עדי מרום, היינו שהאנשים השפלים יתרוממו. כך יש בהפסטה לשבת שובה: "אני כבדתי רענן". ופירש שם רש"י: "אני לו נכפף להיות אווז ידו בי כבדתי רענן הנכפף לארץ שאדם אווז בענפיו, כלומר, אהיה מצוי לו!" ענין זה מתקיים במיוחד במצות נר חנוכה שקיבלנו, ונרחיבו יותר לדבר עליו בשפתינו.

הרמב"ם הרי אומר בפירוש המשניות בהקדמת פרק חלק (סנהדרין פ"ה) שרצוי ונכון ליתן פרס לילד עבור דבר טוב שעשה, בכל גיל כפי שמתאים לאותו גיל, עד שכאשר תתחזק דעתו, יבין שאין פרס גדול מקרבת אלוקים. ולכאורה יש להבין איך מותר ללכת במהלך זה שנדמה כמהלך של שקר? והאמת שיש לשאול כך באופן כללי על מה שאמר חז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה וכו' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אכן אחת מהתשובות היא כזו: נניח שהילד חוזר הביתה ומבקש מההורים שיקנו לו משהו (כי לכל החברים יש...), ההורים מחליטים לקנות לו, אך יערכו לו תחילה מבצע. הם אומרים לו: 'אם תלך לישון עד שעה שמונה במשך שבועיים - תקבל'. הנה מקופיא זה נראה ילדותי, אבל כשמתבוננים, זה ממש לא כך, כי הנה הקב"ה הוא זה שברא את הצעצוע, למי הוא ברא אותו? לילד שזקוק לו, ואף נתן לו הורים שיוכלו לתת לו. נמצא שכאשר הוא מקבל את הפרס לפי גילו, נכון שזה יותר מצומצם, אבל למעשה מדובר בחיך שהקב"ה נותן לו. הוא אומר לו: 'איזה יופי שהלכת לישון במשך שבועיים בזמן! קיימת מצות כיבוד אב ואם. אתה הולך ומתעלה! מה זה משנה שזה נעשה בצורה ובשפה ילדותית? סוף סוף מתרחש אותו דבר.

יותר מזה, האדם רגיל ללגלג על מי שצעיר ממנו בשנתיים. הוא אומר לו: כשתתבגר - תבין. כל החיים זה הולך ככה. כל אימת ששנים נפגשים ואחד מהם כבר נמצא בשלב יותר מתקדם בחיים, הוא מסתכל על השני כעל טיפשי

קצת. הוא אומר לו: נו-נו, תעשה לבד את הטעויות, א"כ תחזור וכבר תבין לבד. כך כל אחד צוחק מזה שצעיר ממנו בשנתיים, כאילו אומר בלבו: אני חכם וטיפש.

נמצא שכלפי הקב"ה, השפה הזו שמדברים אתך, בעל כשרון נפלא, והסגנון הזה של קרבת אלוקים שמושחחים אתך, הוא ג"כ צמצום גדול כפי המקום שבו אתה נמצא עכשיו, ואם כן מה החילוק אצל הקב"ה אם הצמצום הוא עד כאן או שהוא צמצום עוד יותר גדול? הרי בין כה וכה הקב"ה מדבר עם האדם כפי השפה שהוא מבין, ואם הוא כבר כן קצת 'עובד' - בהשוואה למי? אם ישווה את עצמו רק לדור אחד קודם, יראה שמצב היראת שמים שלו ממש בזיונות. אך מה? יש מהלך של ירידת הדורות והקב"ה ממציא את התורה לאדם ויכול לדבר אתך בשפתך. אם אתה מדבר בשפה כזו, אף הוא ידבר אתך כך.

כך מסופר על אחד הצדיקים שבעת אמירת 'ברכי נפשי את ה' התלהב ואמר: וכי ראוי אני לברך את ה'! מי אני ומה אני? אך ה' אלוקי גדלת מאוד הוד והדר לבשת עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה' ואם הקב"ה משפיל את עצמו מרום גדולתו לעשות אור כשלמה ולהטות שמים כיריעה שאף זה צמצום גדול הוא, יכול הוא להשפיל את עצמו גם אלי ולקבל את ברכתי שלי.

החיזוק שבדבר הוא שהאדם מתבונן ורואה שהסיבה שהוא מסובך ואינו מוצא את הדרך להיחלץ מסבכו היא טמטום הלב. הוא לא מוצא את הדרך, הוא באמת בצער, הוא שרוי בצער רוחני, ואע"פ שיש לו צער רוחני, אינו מצליח למצוא את הדרך, והוא בוכה ואומר תהלים, הוא באמת רוצה למצוא את הדרך אל שער השמים, אך עדיין הוא תועה ביער. אי אפשר לומר שזה בכלל לא זז. משהו זז. אבל עדיין מר לו ממר.

אומר לו הקב"ה: 'הבה ואסביר לך. האם אתה מבין את החילוק בין מי שכבר נעשה בן בינה לילד בן אחת עשרה שלומד גמרא? החילוק גדול ואעפ"כ אפשר ללמוד עם ילד בן אחת עשרה גמרא והוא יכול להצליח ולהבין. הא לך שאפשר לצמצם את התורה. ובכן, דע לך שטמטום הלב גורם לך להיות פחות מהפוטנציאל שלך, ומקשה לך להבין איך לעבוד את ה'. מאה אחוז. זה בעיה מאוד גדולה. אך תבין שאני מתקרב אליך כשאתה עושה תשובה הגם שלא הסרת עדיין את כל הטמטום'.

האדם צריך הרבה לעבוד כדי להסיר את כל הטמטום, אבל הקב"ה אומר: 'אני כבר שומע לך. תיכף ומיד אני מקשיב ושומע מה שאתה מבקש, ואני קרוב אליך, ותפילותיך כבר מתקבלות'. ואף שיש לו עדיין דרך ארוכה להסיר את הטמטום, הקב"ה ממציא לו עצמו ומדבר אתו בשפה שהוא יכול להבין עכשיו. ולזה האדם זקוק יותר מכל. הוא הרבה אנשים אומרים לו תורות. זה אומר לו מצדיק פלוני, זה מצדיק פלוני. מדוע אין זה מדבר אלי? מדוע זה עדיין לא שינה אותו? כי זה לא מדבר אתו בדיוק לפי המקום שבו הוא נמצא. אין הוא מבין מה שמדברים אתו. אך כאן הקב"ה ממציא לו עצמו.

כשהאדם מבקש שהקב"ה יאיר עיניו ולבו בתורתו, הוא מגיע עם הכנעה נפלאה ואומר: 'אני מכיר את מצבי, ואני יודע שזה בגלל טמטום הלב שגורם לי שלא אבין, אבל אתה ממציא את עצמך. הקב"ה מנמיך את עצמו למטה מעשרה, בדומה לפרס שנותנים לילד. זה הכל רבש"ע. הקב"ה יכול ללמוד גמרא בלי רש"י, גמרא עם רש"י, וכן הלאה. הוא מביא לאדם מאמרי חז"ל, אגדות חז"ל. כל מי שאינו רוצה לשמוע את חסרונותיו, יש איזו דרך שאם נאמר לו אותם על ידה, הוא יסכים לשמוע, אך בדרך כלל אין זה מגיע אליו בצורה זו. אומרים לו אותם בחריפות, או שאין אומרים לו בכלל כי כבר ניסו לומר לו והוא ברח. אכן הקב"ה יש לו את המפתח. הוא יודע איך להשמיע לאדם את חסרונותיו מבלי שייפגע ומבלי שיתפרק. הקב"ה אינו עוזב את האדם, כפי שרואים בחוש. הוא תמיד בא אל האדם ומסביר לו שוב ושוב עד שהוא מבין!

חיזוק נפלא מאוד הוא. אם יאמר אדם: רבנו של עולם! אינני מבין את השפה הזו. דבר אתי בשפתי - יראה שהקב"ה מתחיל לדבר אתו בשפתו. כבר דיברנו בעבר על המושג שיש שהאדם רוצה לעבור עבירה ולא הולך לו. זהו דוגמא לכך. אי אפשר לדבר אתו עכשיו בשפה האחרת. מה, אתה רוצה שנלמד אתו עכשיו קדושת לוי? הוא לא נוכח בכלל. הוא באמצע לעסוק בעבירה. אבל כשהוא מנסה בכל הכוחות ואינו מצליח, הרי זה מפני שהקב"ה מדבר אתו. הבה ונדבר אתך בשפתך. אתה בא ליטרה. אינך זוכר. לפני כמה שבועות ביקשת ממני שאעזור לך. הנה אני מסייע לך. לא הולך לך. הקב"ה עושה דברים כאלה!